

UCHWAŁA NR/2025
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
z dnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2026-2030

Na podstawie art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. 2025 poz. 581 i 1535), w związku z art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 i 1302) - Sejmik Województwa Lubelskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2026-2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubelskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie do projektu uchwały

Zgodnie z art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 i 1302) do zadań samorządu województwa należy opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi – po konsultacji z powiatami. Ponadto zgodnie z pkt 3 - 4 w/w ustawy do zadań samorządu województwa należy również rozpoznawanie przyczyn ubóstwa oraz opracowywanie regionalnych programów pomocy społecznej wspierających samorządy lokalne w działaniach na rzecz ograniczenia tego zjawiska, a także inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.

Projekt Programu jest efektem prac Zespołu powołanego uchwałą nr CLVII/3022/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 26 sierpnia 2025 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania projektu Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2026-2030.

Dokument uwzględnia m.in. diagnozę ubóstwa i wykluczenia społecznego, stan infrastruktury pomocy społecznej w województwie lubelskim, cele projektowanych zmian, kierunki działań, wskaźniki, a także sposób monitorowania i finansowanie Programu.

Opracowany projekt został poddany konsultacjom otwartym z wykorzystaniem strony internetowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Projekt Programu konsultowany był również z departamentami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, w tym Departamentem Zdrowia i Polityki Społecznej. Sugestie zgłoszone przez instytucje zostały w części uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu.

Realizacja działań określonych w Programie będzie finansowana z następujących źródeł:

1. Budżet Województwa Lubelskiego;
2. Budżety samorządów lokalnych;
3. Środki Unii Europejskiej;
4. Środki organizacji pozarządowych i innych podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz pomocy i integracji społecznej;
5. Budżet państwa.

Na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie wysokości środków z poszczególnych źródeł finansowania. Szczegółowe kwoty będą zależały od prognozy finansowej na dany rok budżetowy.

**Regionalny Program Pomocy Społecznej
i Włączenia Społecznego
na lata 2026 – 2030**

projekt

Lublin 2025

Wykaz ważniejszych skrótów używanych w dokumencie:

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

NIK – Najwyższa Izba Kontroli

ROPS w Lublinie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

JOPS – jednostki organizacyjne pomocy społecznej

OPS – ośrodek pomocy społecznej

CUS – centrum usług społecznych

PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

PUP – powiatowy urząd pracy

CIS – centrum integracji społecznej

KIS – klub integracji społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Diagnoza ubóstwa i wykluczenia społecznego w województwie lubelskim.....	7
Sytuacja na rynku pracy	12
Ubóstwo w wymiarze rodzin z dziećmi	17
Włączenie społeczne osób starszych.....	18
Wykluczenie osób z niepełnosprawnością	20
Włączenie społeczne osób w kryzysie bezdomności i przeciwdziałanie wykluczeniu mieszkaniowemu	21
Włączenie społeczne cudzoziemców	23
3. Diagnoza pomocy społecznej w województwie lubelskim	26
Realizacja zadań pomocy społecznej	26
Kadra pomocy społecznej	32
4. Analiza SWOT	34
Cele Programu, kierunki działań i wskaźniki monitorowania	35
5. Monitorowanie założeń Programu oraz źródła finansowania.....	41
6. Spis wykresów, tabel i map.....	42

1. Wstęp

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). System pomocy społecznej stale ewoluuje. Problemy społeczne związane ze starzeniem się społeczeństwa, opieką nad osobami niesamodzielnymi, obniżająca się dzietność, kryzysy rodzinne, wymagają stałej czujności w dopasowywaniu form wsparcia do bieżącej sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są głównie przez organy administracji samorządowej. W przyjętym w naszym kraju systemie pomocy społecznej gminy realizują swoje zadania głównie przez ośrodki pomocy społecznej. Mimo zaangażowania pracującej w nich wykwalifikowanej kadry, skuteczność systemu często bywa podawana w wątpliwość. Wysoki odsetek podopiecznych stanowią osoby korzystające z pomocy w sposób długotrwały (powyżej trzech lat), a spadek liczby korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej wynika częściej z poprawy sytuacji finansowej (pobieranie świadczenia 800+, uzyskanie uprawnień do emerytury i renty, wyjazd za granicę) niż z prowadzonej pracy socjalnej¹. Przed systemem pomocy społecznej stoi zatem wiele wyzwań. Obok tych związanych z demografią, kluczowym jest pomoc tym osobom i rodzinom, które mimo dotychczasowego wsparcia nadal nie są w stanie w pełni włączyć się w życie społeczne. Należy mieć na uwadze, że województwo lubelskie charakteryzuje się wciąż wyższymi niż ogólnopolskie wskaźnikami zagrożenia ubóstwem, a proces starzenia się społeczeństwa będzie w najbliższych latach kluczowym problemem demograficznym regionu.

Niniejszy Program stanowi kontynuację Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025. Podstawą prawną opracowania Programu jest art. 21 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. mówiący, że do zadań samorządu województwa należy „opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: **przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu**, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, **pomocy społecznej**, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi – po konsultacji z powiatami”.

Program jest spójny z europejskimi i krajowymi i dokumentami strategicznymi:

- „**Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności**”. Dokument zawiera praktyczne porady, jak dokonać trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i na poziomie lokalnych społeczności w przypadku osób przebywających obecnie w zakładach oraz żyjących w społeczności, często bez odpowiedniego wsparcia;

- „**Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030**” - dokument strategiczny polityki regionalnej państwa, który uwzględnia aktualne uwarunkowania i wyzwania rozwojowe wynikające z procesów demograficznych, globalizacji oraz nowej perspektywy finansowej UE. Dokument wskazuje, że jednym z siedmiu wyzwań, z którym mierzy się polityka regionalna

¹ Informacja o wynikach kontroli pod nazwą „Organizacja i warunki pracy pracowników socjalnych w gminach”, Najwyższa Izba Kontroli, 16 grudnia 2019 r., dostęp na stronie internetowej NIK: www.nik.gov.pl

jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych m.in. poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych, tym samym zwiększając dostęp do usług społecznych w formach zdeinstytucjonalizowanych;

- „**Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**” – ze szczególnym uwzględnieniem celu szczegółowego nr 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne;

- „**Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021 – 2027, polityka publiczna z perspektywą do 2030**” – jego głównym celem jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Program ma również na celu urzeczywistnienie idei deinstytucjonalizacji w obszarze usług społecznych;

Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2026 – 2030 stanowi jedno z narzędzi realizacji **Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030**, szczególnie w ramach realizacji celów zawartych w obszarze Ubóstwo i dziedziczenie biedy. Jest także spójny z innymi wojewódzkimi dokumentami programowymi:

- Wojewódzkim Programem na Rzecz Osób Starszych na lata 2026 – 2030;
- Wojewódzkim programem wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2026 -2030;
- Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026 – 2030;
- Wojewódzkim programem poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2024 – 2030;
- Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, na lata 2024 – 2030;
- Wojewódzkim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026 – 2030;
- Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2026 – 2060.

Szansą na kontynuację działań na rzecz włączenia społecznego, w tym ułatwianie dostępu do usług społecznych nie tylko osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, ale również ich otoczeniu jest obowiązująca perspektywa finansowa w zakresie wykorzystania środków Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027.

Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2026 – 2030 zawiera diagnozę najważniejszych obszarów wykluczenia społecznego w województwie lubelskim. Część z nich jest przedmiotem zainteresowania kilku wyżej wymienionych programów wojewódzkich. Dlatego też nie będą szczegółowo omawiane w niniejszym dokumencie.

Głównym celem Programu jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług społecznych dla mieszkańców Lubelszczyzny poprzez efektywny system pomocy i integracji społecznej.

Program zawiera cztery cele operacyjne. Pierwszy dotyczy rozwoju systemu usług społecznych i aktywnych form pomocy w środowisku lokalnym, w szczególności tworzeniu centrów usług społecznych. Rozwinięta infrastruktura usług społecznych to nieodzowny element nowoczesnej polityki społecznej. Zapotrzebowanie na nie dotyczy zarówno samych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale również ich rodzin i otoczenia. Proces deinstytucjonalizacji ma doprowadzić do rozwiniętej sieci zintegrowanych usług społecznych. Rozwój systemu usług wymaga skoordynowanej, międzysektorowej współpracy wielu podmiotów funkcjonujących w ramach danej społeczności lokalnej. Jak wskazuje *Raport z monitoringu Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025 za 2024 rok* opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie skuteczna pomoc społeczna możliwa jest tylko przy współpracy wielu podmiotów mających wpływ na funkcjonowanie jednostki w społeczności lokalnej. Stąd też konieczność współdziałania pracowników socjalnych z powiatowymi urzędami pracy, organizacjami pozarządowymi, policją, szkołami, sądami, przedsiębiorcami czy kościołami i innymi związkami wyznaniowymi. Rozwiązywanie problemów społecznych powinno odbywać się również przy współudziale funkcjonujących w samorządach organów konsultacyjnych i doradczych, tj. seniorów czy młodzieżowe rady gmin i powiatów oraz wolontariuszy i grup samopomocowych.

Drugi cel dotyczy przeciwdziałaniu bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu. Bezdomność jest jednym z najbardziej destruktywnych dla jednostki problemów społecznych. Problem utraty mieszkania jest złożony, może dotyczyć dzieci opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze, seniorów, rodzin z dziećmi czy osób z niepełnosprawnością, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Stąd też potrzeba rozwoju modelu opartego o założenia zgodne z ideą deinstytucjonalizacji, a więc rozwoju wsparcia mieszkaniowego w połączeniu z aktywną pomocą środowiskową.

Trzeci z celów związany jest ze wsparciem cudzoziemców. Kluczowe są tu wszelkiego rodzaju działania wspierające proces integracji cudzoziemców ze społecznością lokalną, w której funkcjonują.

Ostatni z celów dotyczy wzmocnienia zasobów kadrowych systemu pomocy społecznej. Głównymi odbiorcami działań będą pracownicy socjalni. Wsparcie tej, wciąż niedocenianej, grupy zawodowej jest jednym z kluczowych działań na drodze skutecznej pomocy społecznej. Istotnym będzie także proces szkolenia przyszłych i obecnych pracowników centrów usług społecznych oraz umacnianie ich roli w strukturach JOPS oraz społecznościach lokalnych.

2. Diagnoza ubóstwa i wykluczenia społecznego w województwie lubelskim

Jeśli dana jednostka lub grupa społeczna nie może uczestniczyć w pełni w ważnych dziedzinach życia wspólnoty i w związku z tym znacznie obniża się jej jakość życia oznacza to, że podlega **wykluczeniu społecznemu**. Zjawisko to ma wiele wymiarów, natomiast w kontekście wsparcia systemu pomocy społecznej dość często utożsamiane jest z **ubóstwem**. Jak wskazuje *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* opracowywana corocznie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie od wielu lat to właśnie ubóstwo jest główną przyczyną korzystania z pomocy społecznej w województwie lubelskim. Pomoc z tego tytułu świadczona była w ubiegłym roku dla ponad 17 tysięcy rodzin w regionie.

Problem ubóstwa oznacza brak możliwości zaspokojenia potrzeb na odpowiednim poziomie. Główny Urząd Statystyczny regularnie publikuje dane dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego, szacowanego w oparciu o wyniki badania budżetów gospodarstw domowych, stosując następujące wskaźniki:

- ubóstwa skrajnego,
- ubóstwa relatywnego,
- ubóstwa ustawowego,

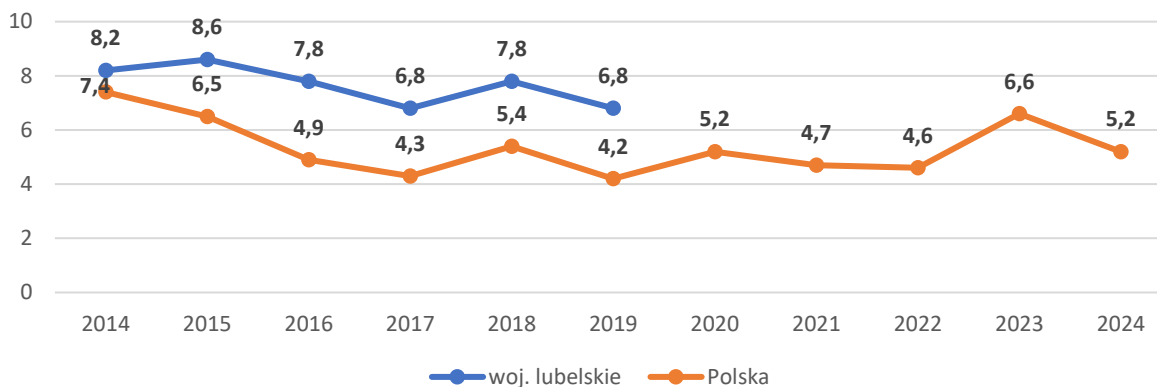
Ubóstwo skrajne wyraża odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż granica ubóstwa skrajnego² (czyli tzw. minimum egzystencji³ szacowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych).

Na przestrzeni ostatnich 10 lat zasięg ubóstwa skrajnego zmieniał się w zależności od sytuacji materialnej gospodarstw domowych i wartości minimum egzystencji. W latach 2016-2022 poziom skrajnego ubóstwa w Polsce wynosił od 4,2% do 5,2%. W 2023 r. pierwszy raz od 2015 r. przekroczył on 6%. W 2024 r. spadł ponownie do wartości 5,2%.

² Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego* – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3214,pojecie.html> [odczyt: 02.06.2025 r.]

³ Minimum egzystencji (zwane także minimum biologicznym), wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego człowieka. Zaspokojenie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie. Minimum egzystencji szacowane jest co roku dla Polski oraz województw i klas miast na podstawie średniorocznych cen z GUS. (por.: <https://www.ipiss.com.pl/pion-badawczy-polityki-spoecznej/o-minimum-socjalnym-i-minimum-egzystencji/>) [odczyt: 02.06.2025 r.]

Wykres 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2014-2024 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

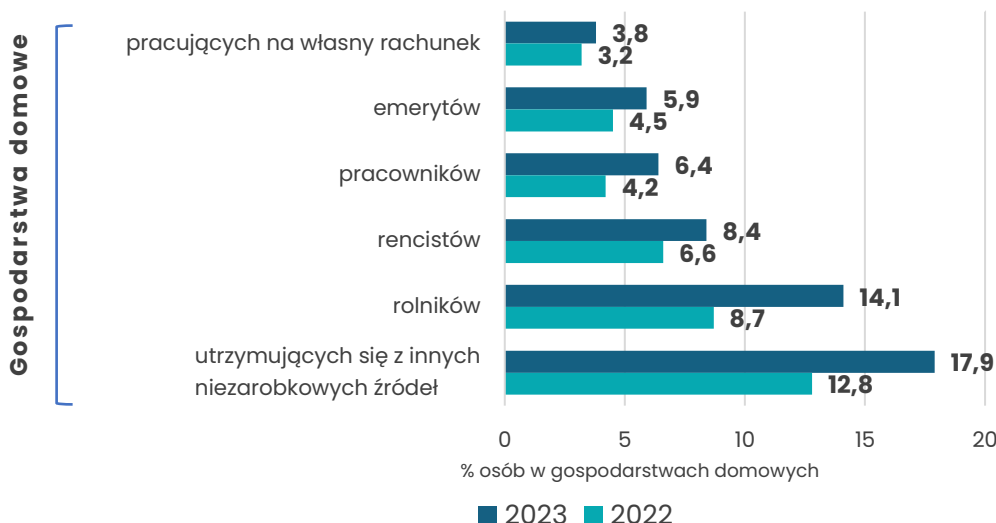

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2024 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.*

Do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym w 2024 r. należały osoby z gospodarstw domowych rolników (11,4%), a także utrzymujący się głównie z innych niż emerytura i renta, niezarobkowych źródeł utrzymania (10,8%). Grupą najmniej zagrożoną ubóstwem skrajnym, były osoby z gospodarstw domowych, których główne źródło dochodu stanowiła praca na własny rachunek (4,5%). Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych prezentuje poniższy wykres.

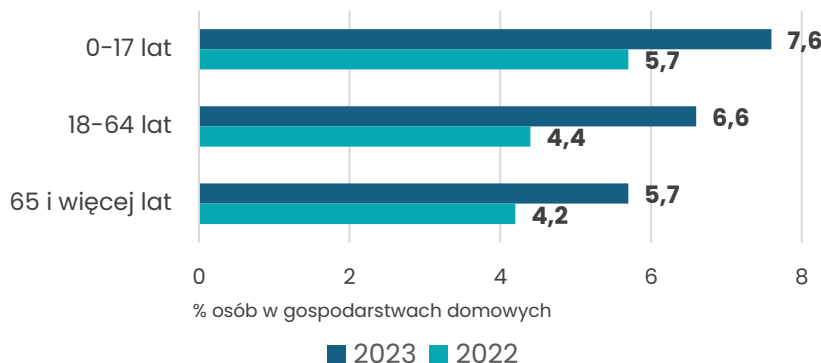
Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.*

Analizując dane ze względu na wiek jako cechę różnicującą (wykres 6.), należy stwierdzić, iż w 2023 roku (podobnie jak w 2022 roku), ubóstwa skrajnego najczęściej doświadczają osoby najmłodsze w przedziale wieku 0-17 lat (7,6%). Nieco rzadziej doświadczają go osoby w wieku 18-64 lata (6,6%). Najmniejszą wartość stopy ubóstwa skrajnego w 2023 r. (5,7%) odnotowano wśród osób w wieku co najmniej 65 lat.

Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według wieku osób (% osób w gospodarstwach domowych)

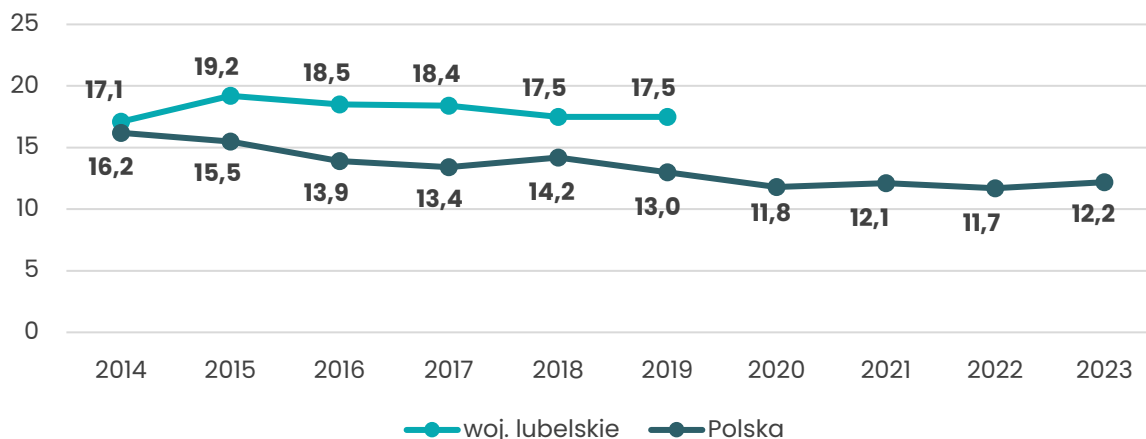
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Ubóstwo relatywne GUS określa na podstawie przeciętnych miesięcznych wydatków polskich gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe, których wydatki wynoszą mniej niż 50 proc. tych przeciętnych, uznawane są za żyjące w ubóstwie relatywnym⁴. W zaokrągleniu do pełnych złotych, granica ubóstwa relatywnego dla jednoosobowego gospodarstwa (średnio w miesiącu) wyniosła w I kwartale 2023 r. – 990 zł, w II kw. – 1041 zł, w III – 1068 zł, a w IV

⁴ por. Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego (stopa ubóstwa relatywnego)* – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3215,pojecie.html> [odczyt: 02.06.2025 r.]

– 1092 zł⁵. Zarówno w 2023 r., jak i w 2022 r. stopa ubóstwa relatywnego kształtowała się na podobnym poziomie – ok. 12% (12,2% w 2023 r. i 11,7% w 2022 r.). Zmiany zasięgu ubóstwa relatywnego od 2014 do 2023 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 4. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2022 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Ubóstwo ustawowe wyrażone jest odsetkiem osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż. tzw. ustawowa granica ubóstwa, tj. kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej⁶.

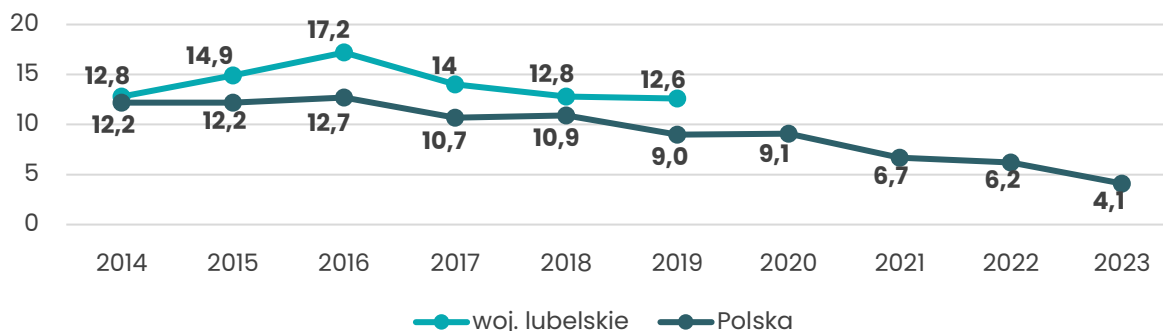
W 2023 r. zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce wyniósł 4,1%, czyli o ok. 2 p.p. mniej niż rok wcześniej. Należy jednak podkreślić, iż granice tego ubóstwa nie były podnoszone w 2023 r.⁷. Poniższy wykres ukazuje zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce w latach 2014-2023 oraz w województwie lubelskim od 2014 do 2019 r.

⁵ Informacja sygnałna GUS: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

⁶ por. Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego (stopa ubóstwa ustawowego)* – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3217,pojecie.html> [odczyt: 03.06.2025 r.]

⁷ Informacja sygnałna GUS: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.*

Wykres 5. Zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2022 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2024 rok w podziale na województwa. Jednakże dysponuje wskaźnikami zagrożenia ubóstwem według makroregionów. Województwa lubelskie, podlaskie i podkarpackie należą do makroregionu wschodniego. Jak wskazuje poniższe zestawienie tabelaryczne, wskaźniki te są wyższe dla makroregionu w porównaniu do danych ogólnopolskich.

Tabela 9. Wskaźniki zasięgu zagrożenia ubóstwem według makroregionów (% osób w gospodarstwach domowych)

Wyszczególnienie a – wartość wskaźnika s – błąd standardowy	Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem (stopa zagrożenia ubóstwem) skrajnym						Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem (stopa zagrożenia ubóstwem) relatywnym						Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem (stopa zagrożenia ubóstwem) ustawowym*					
	2022		2023		2024		2022		2023		2024		2022		2023		2024	
	a	s	a	s	a	s	a	s	a	s	a	s	a	s	a	s	a	s
Ogółem	4,6	0,3	6,6	0,4	5,2	0,4	11,7	0,5	12,2	0,5	13,3	0,6	6,2	0,4	4,1	0,3	2,6	0,3
Południowy	5,8	0,8	8,6	1,2	7,1	1,2	13,0	1,3	14,3	1,4	15,1	1,7	8,3	1,1	5,1	0,8	3,7	0,9
Północno-zachodni	2,8	0,6	5,1	0,8	4,1	1,1	8,7	1,0	10,2	1,2	12,6	1,6	4,9	0,8	3,1	0,6	2,4	0,9
Południowo- -zachodni	3,2	0,9	3,9	0,9	2,7	0,7	9,6	1,4	7,3	1,0	7,3	1,1	4,2	1,0	2,2	0,7	1,2	0,6
Północny	4,1	0,7	5,9	0,8	3,8	0,7	10,4	1,1	11,3	1,2	12,6	1,3	5,2	0,7	3,8	0,6	1,6	0,3
Centralny	4,6	1,0	7,9	1,0	8,1	1,9	11,7	1,7	13,6	1,5	18,7	2,3	6,8	1,3	4,9	0,7	4,1	1,1
Wschodni	6,6	0,9	9,2	1,1	6,2	0,9	15,8	1,4	16,7	1,4	15,0	1,4	7,9	1,0	6,3	0,9	3,5	0,7
Województwo mazowieckie	4,2	0,8	4,3	1,0	3,6	0,8	11,5	1,4	10,3	1,3	10,8	1,3	5,2	0,9	2,7	0,8	1,3	0,4

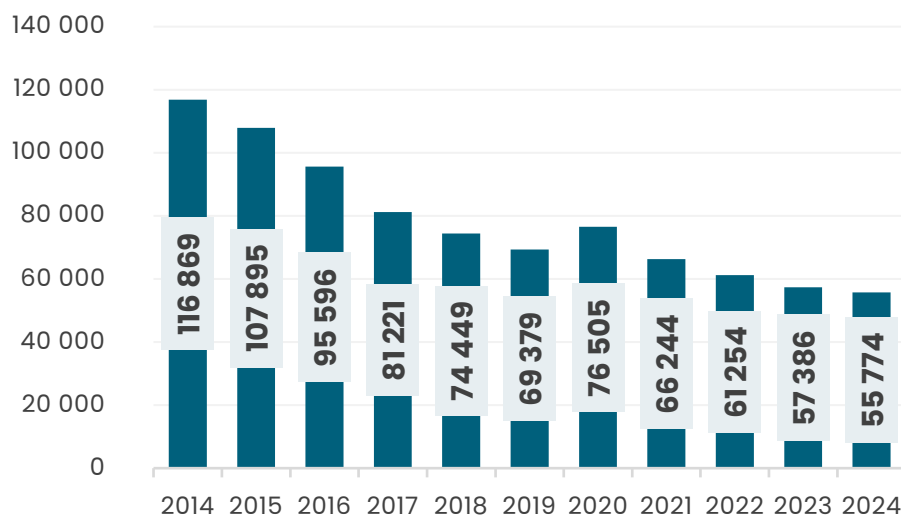
*Odnutowane wartości odsetków zagrożenia ubóstwem ustawowym przy nie zmienionych progach od stycznia 2022 roku.

Sytuacja na rynku pracy

Według stanu na koniec grudnia 2024 r., liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w województwie lubelskim w ostatniej dekadzie wyraźnie spada. Pod koniec 2024 roku w rejestrach Powiatowych Urzędów Pracy (PUP) widniało 55 774 osób. W porównaniu z 2023 r. oznacza to spadek o 1 617 osób, tj. o 2,8%⁸.

⁸ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Zestawienia statystyczne*, https://wuplublin.praca.gov.pl/statystyki-gminne?p_p_id=com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_dSN9EvFTiWC&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_categoryId=11724 [odczyt: 7.03.2025 r.]

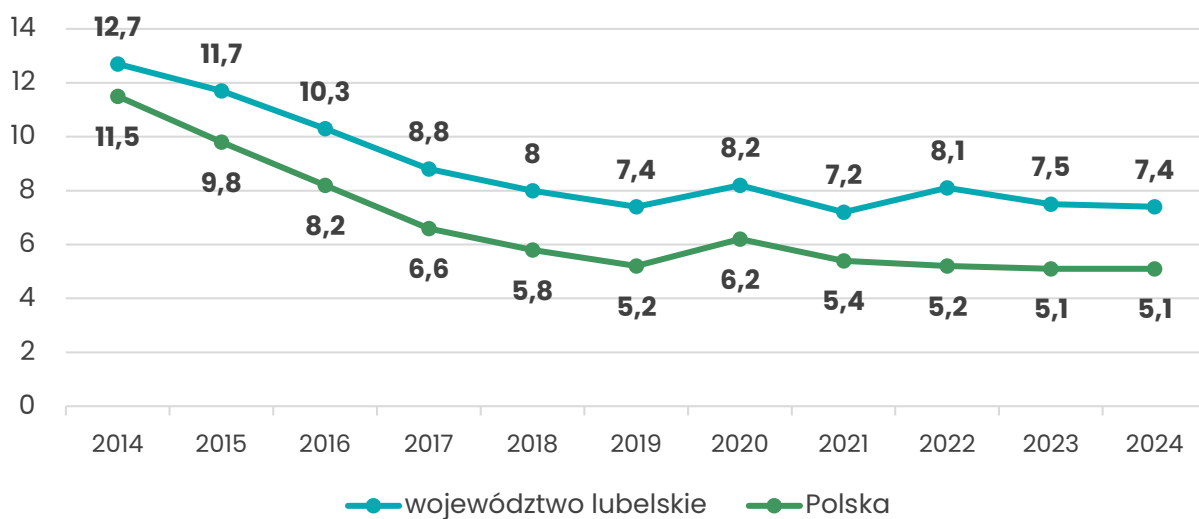
Wykres 6. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie lubelskim na koniec grudnia w latach 2014-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawień statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie

Wysokość stopy bezrobocia w regionie według stanu na koniec grudnia 2024 r. kształtowała się na poziomie 7,4% (w Polsce 5,1%)⁹ W analogicznym okresie 2023 r. wskaźnik ten wynosił 7,5% (w Polsce 5,1%)¹⁰, co oznacza spadek o 0,1 p. p.

Wykres 7. Stopa bezrobocia w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2014 – 2024 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 7.03.2025 r.]

Stopa bezrobocia w lubelskich powiatach pod koniec 2024 r. osiągała wartości od 4,0% (powiat łukowski) do 15,3% (powiat hrubieszowski), co świadczy o jej wysokim zróżnicowaniu

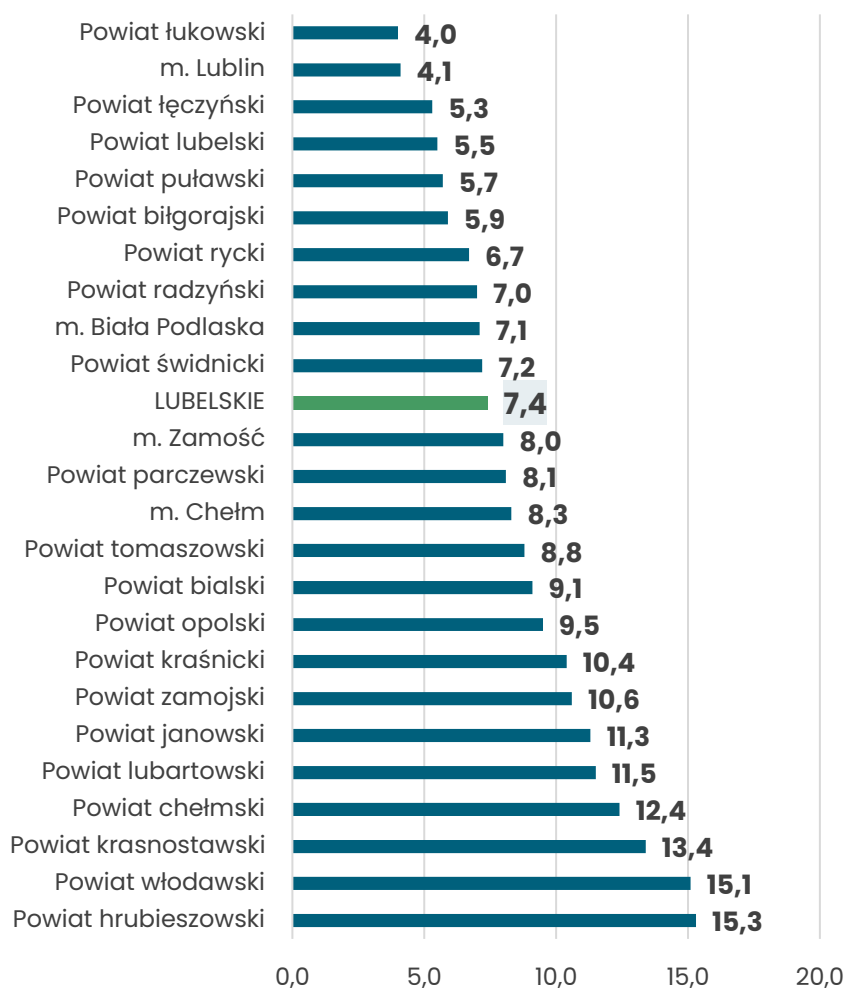
⁹ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Zestawienia statystyczne*, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 7.03.2025 r.]

¹⁰ Ibidem.

(różnica między najniższą i najwyższą stopą bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego wyniosła 11,3 p.p.).

Najbardziej korzystną sytuację pod względem stopy bezrobocia (oprócz powiatu łukowskiego) odnotowano w mieście Lublin (4,1%) oraz powiatach: łęczyńskim (5,3%), lubelskim (5,5%) i puławskim (5,7%). W gronie powiatów z najwyższą stopą bezrobocia (poza powiatem hrubieszowskim) znalazły się zaś powiaty: włodawski (15,1%), krasnostawski (13,4%), chełmski (12,4%) oraz lubartowski (11,5%). Stopę bezrobocia we wszystkich powiatach Lubelszczyzny prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego na koniec grudnia 2024 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie, <https://lublin.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/praca-wynagrodzenie/bezrobocie-rejestrowane-wwojewodztwie-lubelskim-w-2024-r-2,27.htm> | [odczyt: 7.03.2025 r.]

Liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oraz stopę bezrobocia w latach 2014-2024 w całym województwie przedstawia natomiast poniższa tabela.

Tabela 1. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014-2024

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni zarejestrowani (w tys.)	116,9	107,9	95,6	81,2	74,4	69,4	76,5	66,2	61,3	57,3	55,8
Stopa bezrobocia (w %)	12,7	11,7	10,4	8,8	8,0	7,4	8,2	7,2	8,1	7,5	7,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Osoby z niepełnosprawnościami wśród bezrobotnych

Na koniec grudnia 2024 roku w województwie lubelskim zarejestrowanych było 2 543¹¹ bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, co stanowiło 4,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego liczba ta zmniejszyła się o 985 osób. Spośród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami, 89,8% nie posiadało prawa do zasiłku. Dodatkowo, w 2024 roku przygotowano dla tej grupy 66 ofert pracy, co stanowiło 5,4% wszystkich dostępnych ofert zatrudnienia¹².

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są

- bezrobotni do 30 roku życia,
- bezrobotni długotrwale¹³,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2024 r. stanowiły 83,2% ogółu bezrobotnych (46 407 osób), w grudniu 2023 r. – 88,3%. Wśród nich najliczniejszą grupą były osoby długotrwale bezrobotne – 30 268 osób, osoby do 30 roku życia – 15 433 oraz osoby powyżej 50 roku życia – 13 128 osób.

Jednym z głównych powodów ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest bezrobocie. W 2024 r. 41% beneficjentów pomocy społecznej korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

¹¹ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Zestawienia statystyczne, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 07.03.2025r.]

¹² Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

¹³ Do długotrwale bezrobotnych zalicza się osoby pozostające w rejestrze PUP łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem w latach 2015 – 2024 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2015-2024

Rok	Wskaźnik
2015	53%
2016	51%
2017	49%
2018	46%
2019	44%
2020	45%
2021	47%
2022	44%
2023	43%
2024	41 %

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Ubóstwo w wymiarze rodzin z dziećmi

Rodzina, jako podstawowy podmiot oddziaływań prowadzonych w ramach aktywnej polityki społecznej państwa, objęta jest szczególnym wsparciem. 1 kwietnia 2016 roku wszedł w życie rządowy Program „Rodzina 500+”, który przyczynił się do znacznej poprawy sytuacji materialnej rodzin z dziećmi. Zasady korzystania z Programu zmieniały się – obecnie przysługuje kwota 800 zł miesięcznie w ramach świadczenia wychowawczego na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę. Rozszerzona formuła Programu pozwala na poprawę jakości życia wszystkich polskich rodzin mających dzieci na utrzymaniu i stanowi dopełnienie kompleksowej polityki państwa wobec rodzin. W konsekwencji, na przestrzeni ostatnich lat znacznie poprawiła się sytuacja ekonomiczna w kategorii wiekowej 0-17 lat. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego wśród dzieci i młodzieży w 2024 r. wynosił 5,4%¹⁴. Wciąż jednak rodziny wielodzietne znajdują się w grupie gospodarstw domowych objętych wyższymi niż ogólnokrajowe wskaźnikami ubóstwa. Sytuację tę przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Wskaźniki zasięgu ubóstwa według typów gospodarstw domowych w latach 2023-2024

Gospodarstwa domowe	2023	2024	2023	2024	2023	2024
	Wskaźniki zasięgu ubóstwa					
	Skrajnego		relatywnego		Ustawowego	
OGÓŁEM	6,6	5,2	12,2	13,3	4,1	2,6
1 osobowe	1,6	1,2	3,2	3,4	0,7	0,5
Małżeństwa:						
bez dzieci na utrzymaniu	1,7	1,2	3,7	4,0	0,4	0,2
z 1 dzieckiem	2,1	1,6	4,9	5,2	1,0	0,6
z 2 dzieci	3,4	2,5	7,4	8,9	2,2	1,2
z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	6,9	3,6	14,4	12,4	5,9	3,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Aneksu do opracowania sygnałnego „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.” Głównego Urzędu Statystycznego

Ubóstwo ustawowe nie uwzględnia realnego dochodu rodziny, którego źródłem jest świadczenie wychowawcze. Stanowi to istotny czynnik przy interpretacji danych względem rodzin wielodzietnych i sprawia, że wskaźnik ubóstwa ustawowego nie odnotowuje wpływu świadczenia wychowawczego na sytuację dochodową rodzin, w tym w szczególności rodzin wielodzietnych.

W dalszym ciągu obserwuje się nasilenie zjawiska dysfunkcjonalności rodziny. Rodziny borykają się z problemami bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W 2024 roku w województwie lubelskim były one powodem korzystania z pomocy społecznej przez 4 525 rodzin. I choć systematycznie spada ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia

¹⁴ Aneks do opracowania sygnałnego „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.”, Główny Urząd Statystyczny.

gospodarstwa domowego znajduje się na 5 miejscu wśród 14 ustawowych powodów korzystania z tej pomocy wśród mieszkańców regionu¹⁵.

Ubóstwo dzieci jest niewątpliwie jednym z ważniejszych problemów społecznych ze względu na konsekwencje zagrożenia wykluczeniem społecznym w życiu dorosłym. Wiąże się także z trudnościami w procesie edukacji i poszukiwaniu pierwszej pracy. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej systematyzuje i reguluje sposoby i formy wspomagania rodziny wskazując jednocześnie instytucje realizujące poszczególne zadania w tym zakresie. Zapisy ustawy uwzględniają działania profilaktyczne skierowane do rodzin zagrożonych dysfunkcjami, kładą nacisk na efektywną, kompleksową pracę z rodziną dziecka, organizują system pieczy zastępczej (rodzinnej, instytucjonalnej) oraz wspierają wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Proces deinstytucjonalizacji usług ma za zadanie wspierać proces profilaktyki, a więc m.in. rozwój specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z dziećmi, poszerzać katalog usług wspierających rodziny w środowisku ich zamieszkania, a dzieciom żyjącym poza rodziną zapewnić warunki rozwoju jak najbardziej zbliżone do warunków rodzinnych. Kierunki działań na rzecz rozwoju usług dla dziecka i rodziny, służące zapobieganiu jej wykluczenia społecznego określa *Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2025-2030*.

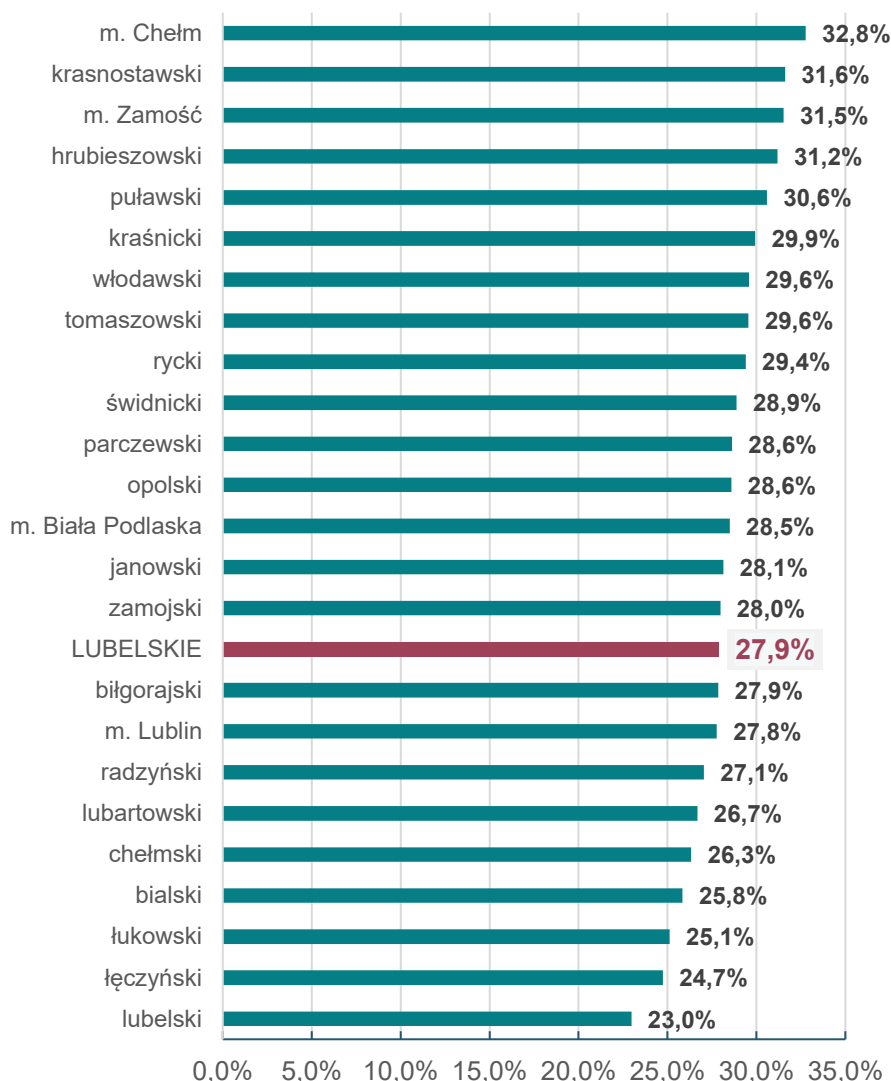
Włączenie społeczne osób starszych

Zjawisko starzenia się społeczeństwa obserwowane jest od wielu lat. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) wynika, że liczba osób powyżej 60 roku życia wzrasta systematycznie, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim. Z danych GUS dotyczących struktury ludności według biologicznych grup wiekowych wynika, że pod koniec 2024 r. osoby w wieku 60 lat i więcej (557 010 osób) stanowiły 27,9 % mieszkańców województwa lubelskiego (1 996 440 osoby), w Polsce osoby w wieku 60 lat i więcej (9 978 984 osoby) stanowiły natomiast 26,6 % ogółu ludności (37 489 087 osób). Największy odsetek seniorów w wieku 60 lat i więcej wystąpił w mieście Chełm (32,8%), powiecie krasnostawskim (osoby starsze stanowiły tam 31,6% ogółu populacji), mieście Zamość (31,5%), a także powiecie hrubieszowskim (31,2%) oraz puławskim (30,6%). Z kolei najniższy udział tej grupy zaznaczył się w powiatach: lubelskim (23,0%), łęczyńskim (24,7%), łukowskim (25,1%), białskim (25,8%) i chełmskim (26,3%).

Poniższy wykres prezentuje procentowy udział mieszkańców w wieku 60 lat i więcej w populacji powiatów województwa lubelskiego w 2024 roku. Zestawienie ukazuje terytorialne zróżnicowanie procesu starzenia się społeczeństwa w regionie.

¹⁵ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok, opracowana przez regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, czerwiec 2025 r., s. 35.

Wykres 9. Procentowy udział ludności powyżej 60 roku życia w ogóle mieszkańców poszczególnych powiatów województwa lubelskiego w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Województwo lubelskie jest jednym z województw, dla którego prognozuje się najszybszy przebieg procesu starzenia się proces starzenia się. Według *Prognozy ludności na lata 2023-2060*¹⁶ w województwie lubelskim w 2060 roku liczba osób w wieku 60 lat i więcej będzie wynosiła 596 595 osób, w tym kobiety - 332 086 osób i mężczyźni - 264 509 osób. W porównaniu do 2022 r. liczba osób w tym przedziale wiekowym wzrośnie o 50 143 osoby i będzie stanowiła 40,3% ogólnej liczby mieszkańców województwa (1 480 505 ludności). Z kolei prognozowana na 2060 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej w woj. lubelskim będzie wynosiła 507 594 osoby tj. 34,3 % w ogólnej liczbie ludności. Przewiduje się, że zjawisko podwójnego starzenia się społeczeństwa (udział liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej) będzie narastało. W 2060 r. udział ten będzie wynosił

¹⁶ *Prognoza ludności na lata 2023-2060*. GUS, Warszawa 2023

37%. Proces ten dotyczy zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich.¹⁷ Jednocześnie warto wskazać, że starzeniu się społeczeństwa towarzyszą zjawiska feminizacji oraz syngularyzacji. Oba te zjawiska mogą mieć udział w zwiększaniu się odsetka osób starszych w grupie dotkniętej ubóstwem. Dziać się tak może z uwagi na korelację dochodu – osoba samotna dysponuje mniejszym dochodem aniżeli osoba w rodzinie, częstokroć świadczenia otrzymywane przez kobiety są niższe aniżeli przez mężczyzn.¹⁸

Starzenie się mieszkańców regionu pociąga za sobą wiele konsekwencji zdrowotnych, ekonomicznych i kulturowych. Wiąże się m.in. z większym prawdopodobieństwem niepełnosprawności, ograniczoną samodzielnością w codziennym funkcjonowaniu, zależnością od członków rodziny oraz instytucji pomocowych.

Osoby starsze w zdecydowanej większości nie są już aktywne zawodowo. Ich źródłem utrzymania jest głównie emerytura, rzadziej dochód z pracy najemnej lub renta. Istotną konsekwencją demograficznego starzenia się społeczeństwa jest także samotne zamieszkiwanie osób starszych, ryzyko zapadalności na choroby przewlekłe i ryzyko niepełnosprawności. Czynniki te wpływają na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym seniorów. Konieczna jest również potrzeba wsparcia osób z ich najbliższego otoczenia pełniących rolę nieformalnych opiekunów.

Polityka społeczna wobec osób starszych zajmuje szczególne miejsce wśród działań samorządu Województwa Lubelskiego i jest jednym z jej kluczowych obszarów. Kierunki działań na rzecz wsparcia osób starszych w regionie wyznacza *Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2026 – 2030*.

Wykluczenie osób z niepełnosprawnością

Niepełnosprawność była trzecią z kolei przyczyną ubiegania się o wsparcie w ramach pomocy społecznej w województwie lubelskim w 2024 roku¹⁹. Osoby z niepełnosprawnością zagrożone są wykluczeniem społecznym z wielu powodów. Utrudniony dostęp do leczenia specjalistycznego, rehabilitacji i edukacji, czy udziału asystencji w procesie zatrudnienia oraz świadczenia pracy to jedne z najważniejszych czynników ograniczających możliwość rozwoju osobistego i zmniejszających szanse na zatrudnienie. Trudności w podjęciu zatrudnienia oraz niewystarczający poziom świadczeń finansowych dla osób z niepełnosprawnością powoduje pogorszenie ich warunków ekonomicznych, a tym samym obniża poziom jakości ich życia. Poniższa tabela wskazuje różnice w poziomie ubóstwa w gospodarstwach domowych, w których obecne są osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności w porównaniu do gospodarstw bez takich osób:

¹⁷ *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok*. ROPS Lublin, Lublin 2025

¹⁸ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/emerytury-i-renty-w-2024-r-,32,16.html>

¹⁹ *Tamże*.

Tabela 4. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych wg obecności osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2024 roku

Gospodarstwa domowe	Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego	Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego	Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego
	% osób w gospodarstwach domowych		
OGÓŁEM	5,2	13,2	2,6
Gospodarstwa domowe z co najmniej 1 osobą z niepełnosprawnością	7,0	16,8	2,7
Gospodarstwa domowe bez osób z niepełnosprawnością	4,8	12,5	2,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Aneksu do opracowania sygnałnego „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 r.” Głównego Urzędu Statystycznego

W gospodarstwach domowych z co najmniej 1 osobą z niepełnosprawnością wskaźniki ubóstwa skrajnego i relatywnego przekraczały wskaźniki ogólnokrajowe o co najmniej 2 punkty procentowe. Tymczasem w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych wskaźniki te były niższe niż ogółem.

Niepokojącym zjawiskiem jest proces starzenia się mieszkańców województwa lubelskiego, w konsekwencji którego wzrastać będzie liczba osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i niesamodzielnych nie tylko z uwagi na normatywne zmiany związane z wiekiem, ale także z uwagi na przynależność do grupy osób z niepełnosprawnościami w różnych jej kategoriach. Wyzwaniem jest zapewnienie wsparcia opartego na zasadzie pomocniczości i zasadzie niezależnego życia. Tak, aby osoby z niepełnosprawnością mogły jak najdłużej funkcjonować w środowisku zamieszkania z zachowaniem swojej autonomii i podmiotowości. Konieczny jest zatem rozwój usług społecznych i zdrowotnych w środowisku jako realnej alternatywy do miejsc instytucjonalnych, ale również stworzenie systemu wsparcia na rzecz rodzin i otoczenia osób z niepełnosprawnością. Tymczasem, jak wskazuje *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok*, na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach.

Kierunki działań na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych określają: *Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2026 - 2030*, a także *Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2024 - 2030* oraz *Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, na lata 2024 – 2030*.

Włączenie społeczne osób w kryzysie bezdomności i przeciwdziałanie wykluczeniu mieszkaniowemu

Bezdomność to jedna z najbardziej złożonych form wykluczenia społecznego. W całym 2024 r. w województwie lubelskim w ramach systemu pomocy społecznej z powodu

bezdomności udzielono pomocy 1 272 osobom²⁰. Według *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych*, które zostało przeprowadzone w lutym 2024 r. województwo lubelskie należy do grupy regionów z najmniejszą liczbą osób w kryzysie bezdomności (odnotowano wówczas w badaniu liczbę 832 osoby)²¹.

Osobom w kryzysie bezdomności przysługuje szeroki wachlarz wsparcia. Mogą skorzystać ze świadczeń pieniężnych, takich jak zasiłek celowy, okresowy, stały, oraz świadczeń niepieniężnych. Istotnym jest fakt, że świadczenie w postaci biletu kredytowanego należy do znikomych, co świadczy o udzielaniu pomocy w miejscu pobytu osoby w kryzysie bezdomności oraz o jej bezzwłoczności. Wśród nich szczególną rolę pełni praca socjalna, która ma na celu pomóc w odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. W województwie lubelskim zatrudnionych było także 2 streetworkerów pracujących z 26 osobami w kryzysie bezdomności.²²

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osoba bezdomna może być objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności. Ma on wspierać osobę w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych i pomóc w uzyskaniu zatrudnienia. Dodatkowo, z osobą bezdomną można zawrzeć kontrakt socjalny, w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Według danych zgromadzonych na potrzeby *Raportu z monitoringu Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025 za 2024 rok* w województwie lubelskim indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2024 roku objęto 272 osoby. Sprawozdanie MRPiPS z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2022 podaje, że w naszym regionie 605 osób bezdomnych objęto kontraktem socjalnym, a 38 osób podjęto zatrudnienie²³.

W 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 14 placówek udzielających osobom bezdomnym schronienia (schroniska, noclegownie) i 6 ogrzewalni. Z informacji uzyskanych z placówek wynika, że 480 osób w kryzysie bezdomności skorzystało z poradnictwa psychologicznego, prawnego i/lub zawodowego²⁴.

Zapewnienie schronienia to jedna z kluczowych potrzeb osób bezdomnych. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu treningowym lub wspomagany. W 2022 roku w województwie lubelskim samorząd przyznał tego rodzaju wsparcie 9 osobom bezdomnym²⁵. Obok mieszkań wspomaganych i treningowych istnieje możliwość przyznania osobie

²⁰ Sprawozdanie MRPiPS-03 za 2024 rok.

²¹ Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2022 oraz wyniki *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych* (28/29 lutego 2024) wskazują województwo lubelskie w grupie regionów, w których odnotowano liczbę osób bezdomnych poniżej tysiąca osób (obok województwa świętokrzyskiego, podlaskiego, podkarpackiego, opolskiego i lubuskiego), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, wrzesień 2019 rok.

²² Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2022.

²³ Tamże.

²⁴ Raport z monitoringu Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025 za 2024 rok.

²⁵ Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych..., MRPiPS, Warszawa, wrzesień 2022 rok.

bezdomnej lokalu mieszkalnego – komunalnego bądź socjalnego. W 2022 roku w województwie lubelskim przyznano osobom bezdomnym ogółem 20 lokali, w tym 15 socjalnych, 5 komunalnych i 5 innego rodzaju (zalicza się do nich m.in. mieszkania wspomagane, do remontu lub wynajęte na rynku komercyjnym)²⁶.

Jak wskazuje *Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2022* „(...) obecnie najbardziej efektywne i społecznie pożądane są formy wsparcia oparte na pomocy świadczonej w środowisku lokalnym, w mieszkaniach. Dlatego też kwestia rozwoju tego typu form pomocy znalazła się w Strategii rozwoju usług społecznych, polityce publicznej do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), przyjętej w czerwcu 2022 roku. Strategia stanowi politykę publiczną w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i jest dokumentem, który wyznacza cele i kierunki działań zmierzające do rozwoju usług społecznych w społeczności lokalnej w celu zaspokojenia potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Wizją Strategii jest przygotowanie systemu realizacji usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym dla osób doświadczających bezdomności, w taki sposób, aby mogły bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania tak długo, jak tego chcą, a dzieciom i młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej zapewnienie opieki w warunkach rodzinnych lub zbliżonych do rodzinnych. Jednym z pięciu celów strategicznych ujętych w dokumencie jest stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością. W ramach celu zakłada się wypracowanie standardu działań profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie mieszkalnictwa pozwalających kontrolować zadłużenie. System wsparcia musi bowiem zapewniać realne mechanizmy przeciwdziałania bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu, połączone ze wsparciem specjalistów i swobodnym dostępem do usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych, aktywizacji zawodowej, wsparcia środowiskowego. Strategia koncentruje się również na koncepcji odejścia od obowiązującego instytucjonalnego modelu „drabinkowego” na rzecz zwiększania zasobu mieszkań, w których rozwiązywany jest problem bezdomności. Zakłada stworzenie elastycznego systemu mieszkań treningowych i wspomaganych, w których świadczone będą usługi (związane z treningiem samodzielności lub wspieraniem osób tam przebywających) każdorazowo dostosowane do potrzeb danej osoby. W konsekwencji oferta usług świadczonych w placówkach, np. o charakterze interwencyjnym, będzie uzupełnieniem, a nie podstawą systemu wsparcia osób bezdomnych. Natomiast usługi świadczone w placówkach powinny być uzupełniane świadczeniem usług w środowisku, głównie streetworkingu.”

Włączenie społeczne cudzoziemców

Liczba osób, które posiadają ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu na terytorium RP wydane przez Wojewodę Lubelskiego wynosi 8 892. Wśród nich największą grupę stanowią obywatele Ukrainy – 5 191 osób i Białorusi – 737 osób (w tym przebywające zarówno na pobyt stały, jak i czasowy)²⁷.

²⁶ Tamże.

²⁷ Stan na 1.01.2016 r. wg statystyk dostępnych na stronie Urzędu ds. Cudzoziemców, <https://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/wazne-dokumenty-zestawienie/>, dostęp z dnia 10 października 2020 r.

W zakresie polityki społecznej jedną z najpilniejszych potrzeb jest szeroko rozumiana integracja cudzoziemców ze środowiskiem. Liczba osób, które posiadają ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu na terytorium RP wydane przez Wojewodę Lubelskiego wzrosła w latach 2017-2024 o 288% (Statystyka dot. migracji prowadzona przez Urząd do Spraw Cudzoziemców www.migracje.gov.pl stan na 20.08.2025r.). Wśród nich (26 638) największą grupę stanowią obywatele Ukrainy – 14 093 osób (52,9%) i Białorusi – 5015 osób (18,8%), w tym osoby przebywające zarówno na pobyt stały, jak i czasowy.

W dniu 31 grudnia 2024 r. w województwie lubelskim na pobyt czasowy ponad 3 miesiące zameldowanych było 9 008 stałych mieszkańców innych krajów. Większość z tych osób (86,6%) przebywała w województwie lubelskim przez okres do 1 roku (migracje krótkookresowe). Migracje długookresowe (okres pobytu powyżej 12 miesięcy) stanowiły 13,4%. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba cudzoziemców zameldowanych na pobyt czasowy w dniu 31 grudnia 2024 r. w województwie lubelskim zwiększyła się o 10,3%. Najwięcej osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące w województwie lubelskim przybyło z Ukrainy – 5 556 osób (61,7%) i z Białorusi – 1 760 osób (19,5%). Najczęściej cudzoziemcy przyjeżdżali na pobyt czasowy do Lublina (43,1% ogółu). Najwięcej cudzoziemców przybyło do województwa lubelskiego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące w wieku 15–19 lat (25,2%), następnie w wieku 20–24 lata (15,7%) i 25–29 lat (9,3%).²⁸

W województwie lubelskim na wszystkich etapach edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe) kształci się ogółem 9 807 dzieci, którzy nie są obywatelami polskimi (stan na 30 września 2024 r.). Wśród nich najwięcej jest dzieci narodowości:

- ukraińskiej – 8 363
- białoruskiej - 641
- rosyjskiej - 262
- kazachskiej - 120
- zimbabwejskiej - 75
- bułgarskiej – 60.²⁹

Znaczna liczba przedszkoli i szkół w regionie spotkała się już z wyzwaniem związanym z edukacją uczniów z doświadczeniem migracji lub uchodźstwa. Jednocześnie skala imigracji z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku spotęgowała potrzeby związane z edukacją uczniów cudzoziemskich. Głównymi wyzwaniami związanymi z edukacją cudzoziemców jest wsparcie w nauce, ze szczególnym uwzględnieniem nauki języka; pomoc emocjonalna i psychologiczna oraz tworzenie sprzyjającego środowiska edukacyjnego, uwzględniającego różnorodność kulturową uczniów.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2024 roku w Polsce studiowało 108,6 tys. cudzoziemców (w tym 52,7 tys. kobiet), o 1,4% więcej niż w poprzednim roku akademickim. Większość cudzoziemców pochodziła z krajów europejskich, przy czym najliczniejszą grupę stanowiły osoby z Ukrainy (47,5 tys. osób, co stanowi 43,8% wszystkich studentów cudzoziemskich), z Białorusi (12,2 tys. osób, co stanowi 11,3% wszystkich studentów cudzoziemskich) oraz z Turcji (5,2 tys. osób, co stanowi 4,7%

²⁸ Sytuacja demograficzna województwa lubelskiego w 2024 r. Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2025

²⁹ Liczba uczniów cudzoziemców według kraju pochodzenia - dane SIO według stanu na 30 września 2024 r.: https://dane.gov.pl/pl/dataset/1426,liczba-uczniow-cudzoziemcow-wedlug-gmin/resource/65511/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

wszystkich studentów cudzoziemskich). Zdecydowana większość - 87,6 % - studentów cudzoziemskich podjęło studia stacjonarne (tj. 95,2 tys. osób). Najwięcej z nich (32,3 tys. osób) wybrała uczelnie w województwie mazowieckim.³⁰

W województwie lubelskim studiowało 9 018 cudzoziemców, co stanowi 13,6% ogółu studentów WL. Większość cudzoziemców pochodziła z krajów europejskich, przy czym najliczniejszą grupę stanowiły osoby z Ukrainy (3 961 osób, tj. 43,9% wszystkich studiujących cudzoziemców w województwie lubelskim). Natomiast odsetek studentów cudzoziemskich wśród ogółu studentów w danym roku na terenie województwa lubelskiego jest najwyższy w kraju (13,6 % ogółu studentów w roku akademickim 2024/25 przy średniej dla Polski 8,5%).³¹

Cudzoziemcy ze statusem uchodźcy mogą znaleźć pomoc w 12 lokalizacjach na terenie woj. lubelskiego (najwięcej w Polsce), są to:

1. Ośrodek dla Cudzoziemców w Łukowie
2. Ośrodek dla Cudzoziemców w Bezwoli (pow. radzyński)
3. Ośrodek dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej – ośrodek recepcyjny
4. Ośrodek dla Cudzoziemców w Kolonii Horbów (pow. bialski)
5. Lubelski Urząd Wojewódzki Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców
6. Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie
7. Placówki Straży Granicznej (5): Biała Podlaska, Dorohusk, Hrebenne, Hrubieszów, Lublin.
8. Punkt Obsługi Cudzoziemców w Lublinie - (dla korzystających ze świadczeń poza instytucją)

Punkt Obsługi Cudzoziemców oferuje bezpłatną, codzienną, informacyjną pomoc w trzech językach (polskim, angielskim, ukraińskim) mieszkającym w Lublinie cudzoziemcom. Punkt udziela informacji dotyczących usług świadczonych w Urzędzie Miasta Lublin oraz podstawowych informacji dotyczących danych teleadresowych, zadań i procedur realizowanych przez inne podmioty (instytucje administracji publicznej oraz podmioty działające na rzecz cudzoziemców). W ramach działalności punktu prowadzone są również spotkania informacyjne dla cudzoziemców w szkołach wyższych, w siedzibach instytucji i organizacji działających na rzecz cudzoziemców, jeżeli instytucje lub organizacje zgłoszą taką potrzebę.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pomoc dla cudzoziemców realizowana jest w ramach indywidualnego programu integracji, uzgodnionego między powiatowym centrum pomocy rodzinie a cudzoziemcem. Zakres programu uzależniony jest od indywidualnej sytuacji życiowej cudzoziemca i jego rodziny. Powiatowe centrum pomocy rodzinie udziela cudzoziemcowi informacji dotyczącej pomocy określonej w programie, prowadzi na jego rzecz pracę socjalną i wspiera go w kontaktach ze środowiskiem lokalnym oraz właściwym dla miejsca zamieszkania ośrodkiem pomocy społecznej. Cudzoziemiec, w ramach programu, ma obowiązek m.in. zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy i aktywnego poszukiwania zatrudnienia czy uczestnictwa w kursach języka polskiego. Łączna liczba osób

³⁰ Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2024/2025, GUS, www.stat.gov.pl

³¹ Liczba studentów z obywatelstwem ukraińskim w podziale na województwa, Ministerstwo Cyfryzacji, www.dane.gov.pl stan na: 30.09.2024

korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców w województwie w 2024 roku wyniosła 108 (w 2023 r. programem zostało objętych 136 osób). Program realizowany był w następujących powiatach: M. Biała Podlaska (34 osób), M. Lublin (42 osób), białskim (1), radzyńskim (2), łukowskim (9), świdnickim (14) i puławskim (6).

W województwie lubelskim w 2024 roku powiatowe centra pomocy rodzinie udzieliły pomocy finansowej 108 osobom ze statusem uchodźcy na kwotę 674 903 (zdecydowana większość środków przyznana została na utrzymanie bytowe).

W roku 2024 nastąpił spadek liczby osób oraz nakładów finansowy na świadczenia na pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą.³²

W zakresie wsparcia cudzoziemców rekomenduje się kontynuację promocji działań wspierających integrację cudzoziemców oraz współpracę organów, instytucji i organizacji pozarządowych zaangażowanych w proces integracji. Szeroko rozumiana współpraca międzysektorowa jest konieczna dla rozwoju usług w lokalnych społecznościach, z uwzględnieniem włączenia społecznego cudzoziemców.

3. Diagnoza pomocy społecznej w województwie lubelskim

Realizacja zadań pomocy społecznej

Zadania pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego realizuje 8 centrów usług społecznych (stan na listopad 2025 r.), 205 ośrodków pomocy społecznej, w tym 4 ośrodki w miastach na prawach powiatu, oraz 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Są to podstawowe jednostki w strukturze pomocy społecznej. Na szczeblu województwa zadania te realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (zadania samorządu województwa) oraz Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie (zadania wojewody). Pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej to m.in. domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, placówki specjalistycznego poradnictwa. Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej współpracującej w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Poniższa tabela prezentuje zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie lubelskim w ujęciu porównawczym – zaprezentowano dane zgromadzone na potrzeby diagnozy Programu opracowanego na lata 2021-2025 z danymi za rok 2019:

³² MPIPS-03; Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2018-2024

Tabela 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2019 – 2024.

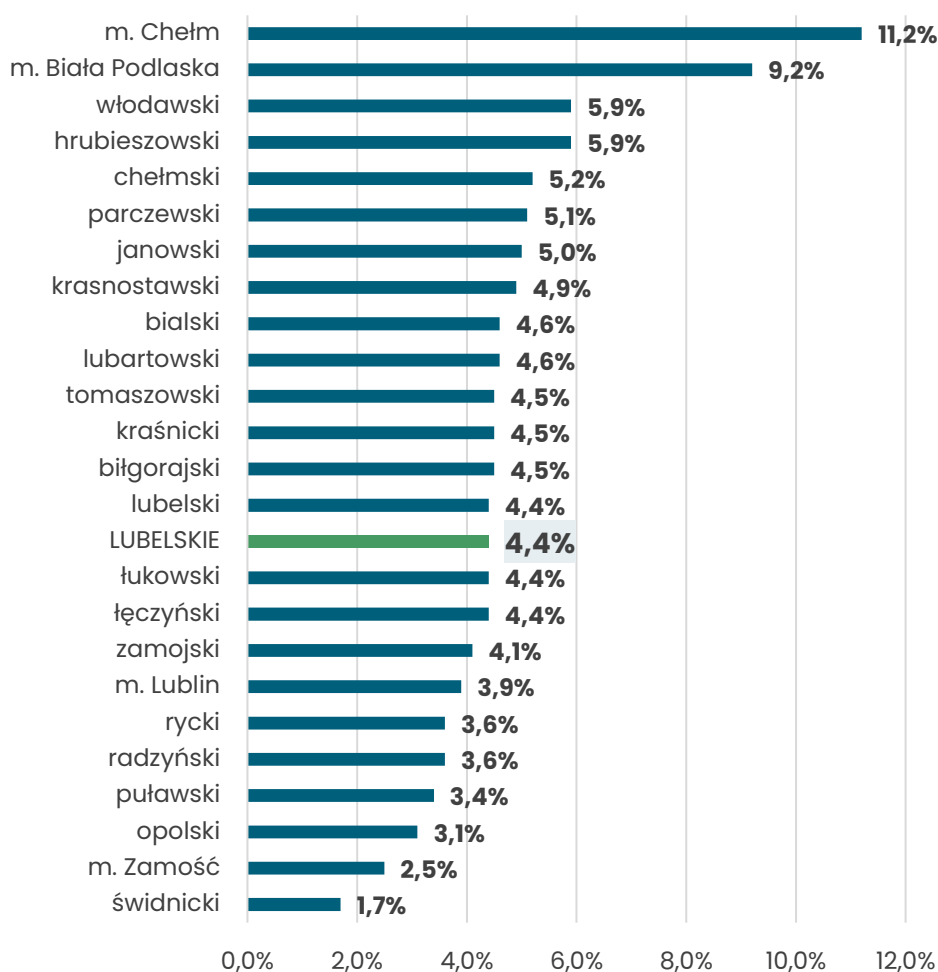
Wyszczególnienie	Liczba instytucji	
	2019 r.	2024 r.
Domy pomocy społecznej	44	45
Ośrodki wsparcia, w tym:	144	171
- środowiskowe domy samopomocy	56	56
- dzienne domy pomocy	33	49
- noclegownie, schroniska, domy dla osób bezdomnych i ogrzewalnie	18	20
- kluby samopomocy dla osób z zab. psychicznymi	5	5
Rodzinne domy pomocy	0	4
Mieszkania wspomagane i treningowe	68	105
Ośrodki interwencji kryzysowej	13	11
Jednostki specjalistycznego poradnictwa	11	3
Placówki wsparcia dziennego	66	51
Centra Integracji Społecznej	12	10
Kluby Integracji Społecznej	33	33
Warsztaty Terapii Zajęciowej	59	59
Zakłady Aktywności Zawodowej	8	9

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin, czerwiec 2025 r.

Jak wskazują powyższe dane na przestrzeni ostatnich lat na terenie województwa lubelskiego wzrosła znacznie liczba ośrodków wsparcia, w tym dziennych domów pomocy, a także mieszkań wspomaganych i treningowych. Spadła jednak liczba ośrodków interwencji kryzysowej, jednostek specjalistycznego poradnictwa czy placówek wsparcia dziennego.

Podstawowe dane na temat systemu pomocy społecznej w województwie prezentuje sporządzany corocznie dokument Ocena Zasobów Pomocy Społecznej. Zawiera on m.in. dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia. W 2024 r. ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie skorzystało 4,4% mieszkańców województwa. W ujęciu powiatowym wskaźnik ten był najwyższy w mieście Chełm oraz mieście Biała Podlaska, w powiecie włodawskim, hrubieszowskim i chełmskim. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w powiecie świdnickim, mieście Zamość oraz powiecie opolskim. Odsetek osób korzystających ze wsparcia w stosunku do ogółu mieszkańców na terenach poszczególnych powiatów przedstawia poniższy wykres:

Wykres 10. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2024 r. (w ujęciu powiatowym).

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin, czerwiec 2025 r.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej wsparcia udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców województwa lubelskiego były ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w regionie prezentuje poniższa tabela:

Tabela 6. Powody udzielania pomocy i wsparcia rodzinom w 2024 r.

Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking	Liczba rodzin ogółem
Ubóstwo	17 589
Długotrwała lub ciężka choroba	16 583
Niepełnosprawność	14 847
Bezrobocie	11 847
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	4 525
Potrzeba ochrony macierzyństwa	3 359
Alkoholizm	2 991
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	2 554
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny niepełne	2 045
Bezdomność	1 265
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny wielodzietne	996
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	722
Przemoc domowa	366
Zdarzenie losowe	303
Narkomania	175
Sytuacja kryzysowa	103
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zwolnienie na pobyt czasowy (art. 7 pkt 11)	62
Sieroctwo	42
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	2

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin, czerwiec 2025 r.

W porównaniu z rokiem 2023 odnotowano spadek liczby rodzin dotkniętych powyższymi problemami – liczba rodzin dotkniętych ubóstwem zmalała o ponad 1,5 tys., długotrwałą lub ciężką chorobą o 489 rodzin, a niepełnosprawnością o 314 rodzin. Należy jednak mieć na uwadze, że proces starzenia się społeczeństwa generuje występowanie powyższych problemów i będzie stanowił wyzwanie dla systemu pomocy społecznej. Mimo spadku poziomu bezrobocia w ostatnich latach, nadal znaczącą liczbę osób korzystających z pomocy stanowią również osoby bezrobotne.

Pomoc społeczna polega w szczególności na: przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń, zapewnieniu usług społecznych, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Korzystanie z pomocy pieniężnej, co do zasady uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego oraz wystąpienia, w związku z niskim dochodem, przesłanek określonych w art. 7 ustawy, np.: bezrobocie, niepełnosprawności, długotrwałej choroby. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Ze świadczeń pieniężnych w 2024 roku skorzystało 34 708 osób. Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 16 332 (o 1 511 osób mniej niż w 2023 r.), w tym 12 607 osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”. Zasiłek okresowy otrzymało 9 931 osób (o 1 697 mniej niż w 2023 roku), zasiłek stały wypłacono 8 445 osobom (o 64 mniej niż w 2023.). Biorąc pod uwagę wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki stałe – 61,5%.

Tabela 7. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w 2024 roku

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających	Kwota świadczenia w zł	% udział*
Zasiłek stały	8 445	72 319 894	61,5%
Zasiłek okresowy	9 931	23 162 202	19,7%
Zasiłek celowy ogółem	16 332	22 146 659	18,8%

*wartości w przybliżeniu

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin, czerwiec 2025 r.

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 7 322 osoby (niemal 74% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2024 r. stanowiły osoby bezrobotne).

Poza świadczeniami o charakterze finansowym i rzeczowym bardzo ważnym zadaniem pomocy społecznej są świadczenia niepieniężne. Należy do nich pomoc w formie posiłku – w 2024 r. z tej formy skorzystało ogółem 16 195 osób (w porównaniu z 2023 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem spadła o 1 685 osób). Wśród osób korzystających z posiłku

dominującą grupę stanowią dzieci. Kolejną formą wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie schronienia i pomoc w formie przyznania niezbędnego ubrania, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielenie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku. W 2024 r. schronienia udzielono 913 osobom, przy czym prognozy na 2025 rok wskazują na wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 70 osób). W przypadku pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania w 2024 r. ośrodki pomocy społecznej udzieliły tego rodzaju wsparcia 2 osobom. Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest sprawienie pogrzebu – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla 210 osób (o 15 mniej niż rok wcześniej).

Do świadczeń niepieniężnych należy również kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W 2024 r. gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 3 447 osobom, koszt pobytu wyniósł łącznie 151 151 130 zł. Prognozuje się, że w 2025 r. w domach pomocy społecznej będzie przebywać 3 476 mieszkańców, za pobyt których płacić będą gminy. Dane z ostatnich kilku lat wskazują, że sukcesywnie rośnie liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej, a w związku z tym rośnie koszt odpłatności za pobyt w tych domach. Z pewnością wiąże się to z procesem starzenia się społeczeństwa Polski i Lubelszczyzny, jak również jest to wynik niewystarczającego rozwoju i dostępności usług środowiskowych skierowanych do osób starszych, niesamodzielnych, z niepełnosprawnością.

Katalog gotowych rozwiązań co do zakresu możliwego wsparcia zgodnie z ustawą o pomocy społecznej wymaga stałego aktualizowania i poszerzania. Zwiększa się zapotrzebowanie na określone usługi, w tym opiekuńcze, asystenckie, poradnictwo specjalistyczne (prawne, obywatelskie, rodzinne, psychologiczne). *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności* to jeden z podstawowych dokumentów wskazujących na potrzebę rozwoju procesu deinstytucjonalizacji. Zawierają praktyczne porady, jak dokonać trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i na poziomie lokalnych społeczności w przypadku osób przebywających obecnie w zakładach oraz żyjących w społeczności, często bez odpowiedniego wsparcia. Konsekwencją tego kierunku polityki społecznej jest wdrażany stopniowo proces, którego celem jest zapewnienie każdej osobie potrzebującej wsparcia z powodu zaistnienia problemów społecznych (m.in. podeszłego wieku, niepełnosprawności, kryzysu zdrowia psychicznego, bezdomności) bezpiecznego funkcjonowania w swoim miejscu zamieszkania tak długo, jak tego pragnie, zaś dzieciom i młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej wsparcia jak najbardziej zbliżonego do warunków rodzinnych. Jednym z warunków koniecznych do wdrażania procesu deinstytucjonalizacji jest rozbudowa systemu środowiskowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających zamieszkiwanie we własnym domu lub mieszkaniu wspomagany ze szczególnym uwzględnieniem usług geriatrycznych.

1 stycznia 2020 roku weszła w życie ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Centrum ma zapewnić szerszy dostęp do usług społecznych przy jednoczesnym spersonalizowaniu oferty dla mieszkańców społeczności lokalnej. Utworzenie

centrum usług społecznych jest dobrowolne, a ustawa przewiduje dwa podstawowe tryby jego tworzenia:

- 1) centrum usług społecznych działające na obszarze jednej gminy tworzy się przez przekształcenie funkcjonującego w tej gminie ośrodka pomocy społecznej;
- 2) centrum usług społecznych działające na obszarze dwóch lub więcej gmin tworzy się na podstawie porozumienia gmin przez utworzenie centrum w jednej z gmin, a w gminach tych nadal funkcjonują ośrodki pomocy społecznej.

„Co istotne, skorzystanie z pierwszego trybu ustawowego, czyli przekształcenie OPS w CUS, nie oznacza likwidacji OPS, ale przeniesienie do centrum ogółu zadań i zasobów do ich realizacji pozostających w dyspozycji ośrodka w momencie przekształcenia (...), w tym kadry zatrudnionych pracowników, (...). W takim centrum zadania pomocy społecznej będą realizowane w ramach wyodrębnionego w strukturze organizacyjnej zespołu do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej”.³³ Realizacja działań w ramach centrum usług społecznych wymaga przede wszystkim otwartości na współpracę wszystkich osób w nich uczestniczących. Formuła centrów wspiera rozwój partnerskiej współpracy międzysektorowej, w efekcie której lokalne społeczności zyskują szerszy dostęp do usług przy jednoczesnym rozwoju organizacji trzeciego sektora i lokalnych przedsiębiorców. Rozwój idei centrów ma być znaczącym krokiem na drodze włączenia społecznego grup najmocniej zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia.

W listopadzie 2025 r. funkcjonowało 9 centrów usług społecznych: w Bełżycach, Opolu Lubelskim, Wojcieszkowie, Świdniku, Łukowie, Sułowie, Krzywdzie, Józefowie i Strzyżewicach. W procesie przekształcania ośrodków pomocy społecznej w centra znajduje się kolejnych kilkanaście jednostek.

Kadra pomocy społecznej

W 2024 r. w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej zatrudnionych było 7 356 osób. W samych ośrodkach pomocy społecznej, centrach usług społecznych i powiatowych centrach pomocy rodzinie pracowało 2 882 osoby, z czego na stanowisku pracownika socjalnego zatrudnionych było 1 115 osób. Systematycznie zwiększa się poziom kwalifikacji kadr systemu. Przejawia się to m.in. we wzrastającym wskaźniku liczby pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia.

Jednak, jak pokazują analizy Najwyższej Izby Kontroli „organizacja i warunki pracy pracowników socjalnych nie pozwalają w pełni na skuteczną realizację ich zadań w zakresie pomocy społecznej. Pracowników jest zbyt mało, są przeciążeni zadaniami, pracują w stresie, często narażeni na agresję fizyczną lub słowną. Bywa że niektórzy podopieczni ośrodków uzyskiwali więcej w formie świadczeń z pomocy społecznej niż zarabiał pracownik socjalny”.³⁴ Mimo dużej odpowiedzialności, która spoczywa na pracownikach socjalnych, często czują się

³³ Marek Rymsza, *Dlaczego Centrum Usług Społecznych?*, s. 14-15, broszura informacyjna wydana w ramach pakietu materiałów edukacyjnych o centrach usług społecznych, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/centrum-uslug-spolecznych/materialy-do-pobrania/>, dostęp dnia 29 września 2020 r.

³⁴ Opracowanie dot. raportu „Organizacja i warunki pracy pracowników socjalnych w gminach” Najwyższej Izby Kontroli z dn. 16 grudnia 2019 r., dostęp: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/sprawy-spoleczne/organizacja-i-warunki-pracy-pracownikow-socjalnych-w-gminach.html>

oni niedoceniani. Wyposażenie i narzędzia pracy pracowników socjalnych nie wystarczają do sprawnego wykonywania zadań, a sama praca wiąże się z wieloma zagrożeniami³⁵.

Gminy zatrudniają niewystarczającą liczbę pracowników socjalnych nie realizując tym samym zapisu ustawy o pomocy społecznej (art. 110 ust 11) mówiącym, że w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zgodnie z art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych. W województwie lubelskim zapisów art. 110 ust 11 oraz art. 110 ust 12 nie spełniają łącznie 44 ośrodki pomocy społecznej (w porównaniu do 28 OPS w 2019 r.)³⁶.

Rekomenduje się zwiększenie liczby etatów pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej oraz podnoszenie kwalifikacji kadr pracowników pomocy i integracji społecznej jako odpowiedź na wyzwania demograficzne i związane z polityką rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej i koncepcją niezależnego życia. Należy wzmacniać kompetencje pracowników socjalnych w zakresie pracy środowiskowej, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia profilaktyki i zapobiegania umieszczania w opiece instytucjonalnej, ale również w zakresie współpracy międzysektorowej, międzyinstytucjonalnej, pracy z otoczeniem klienta i animowaniu społeczności lokalnej.

Impulsem do rozwoju służb społecznych i metodyki pracy socjalnej mają być centra usług społecznych. Za formę pracy socjalnej uznano bowiem tworzenie i koordynację indywidualnych planów usług społecznych, jako pracę w ramach relacji pomocowej. Polegać ma ona na uzgadnianiu z mieszkańcami form i zakresu wsparcia usługowego. Zawierać też będzie aspekty związane z zarządzaniem i koordynacją działań lokalnych usługodawców uwzględnionych w indywidualnych planach usług. Centra usług społecznych mają służyć m.in. integracji różnych profesji i zawodów pomocowych³⁷. Są więc wyzwaniem i szansą dla kadr obecnego systemu pomocy społecznej.

W 2024 r. centra usług społecznych zatrudniały 113 osób. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie systematycznie organizuje szkolenia kompetencyjne dla obecnych i przyszłych pracowników centrów usług społecznych: organizatorów usług społecznych, koordynatorów indywidualnych planów usług społecznych i organizatorów społeczności lokalnej. Rozwój kadr służb społecznych z uwzględnieniem powstawania nowych CUS jest ogromną szansą na zmianę charakteru wsparcia środowiskowego, poszerzenie katalogu usług w odpowiedzi na wyzwania społeczne, a tym samym zmianę wizerunku systemu pomocy społecznej.

³⁵ Tamże.

³⁶ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, czerwiec 2025 r.

³⁷ Marek Rymsza, *Dlaczego centrum usług społecznych?*, broszura opracowana w ramach serii materiałów edukacyjnych pod nazwą „Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych”, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020, dostęp: <https://www.prezydent.pl/kancelaria/centrum-uslug-spoecznych/materiały-do-pobrania/>

4. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Wysokie kwalifikacje kadry instytucji pomocy i integracji społecznej</p> <p>Zmodernizowana infrastruktura społeczna</p> <p>Ciągły rozwój sektora ekonomii społecznej</p> <p>Potencjał organizacji pozarządowych działających w systemie pomocy społecznej</p> <p>Doświadczenie w realizacji projektów realizowanych z funduszy europejskich</p> <p>Dysponowanie diagnozami problemów społecznych w województwie</p> <p>Wsparcie finansowe projektów skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez Budżet Samorządu Województwa Lubelskiego</p>	<p>Niewystarczający i nierównomierny dostęp do usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania (szczególnie pomiędzy terenami wiejskimi i miejskimi)</p> <p>Niewystarczające zasoby kadrowe ośrodków pomocy społecznej</p> <p>Niski prestiż zawodu pracownika socjalnego i wysokie ryzyko wypalenia zawodowego</p> <p>Niski poziom współpracy międzysektorowej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych</p> <p>Nierównomiernie rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej</p> <p>Wyższa niż ogólnopolska stopa bezrobocia, w tym zjawisko występowania ukrytego bezrobocia na wsi</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Uregulowania prawne umożliwiające wzmocnienie rozwoju usług społecznych w miejscu zamieszkania i współpracy międzysektorowej (ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych)</p> <p>Możliwość wykorzystania funduszy europejskich w działaniach na rzecz aktywnej integracji, m.in. pilotaż centrum usług społecznych</p> <p>Podejmowanie działań promujących przedsiębiorczość społeczną w regionie</p>	<p>Ograniczone środki finansowe na realizację działań pomocy społecznej</p> <p>Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i znaczny wzrost zapotrzebowania na usługi świadczone na rzecz osób starszych w środowisku</p> <p>Zagrożenie zwiększoną liczbą interwencji kryzysowych w związku z sytuacją społeczną (wzrost liczby osób w kryzysie zdrowia psychicznego)</p> <p>Emigracja ludności regionu (utrata kapitału pracowniczego)</p>

Cele Programu, kierunki działań i wskaźniki monitorowania

CEL GŁÓWNY:

Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług społecznych dla mieszkańców Lubelszczyzny poprzez efektywny system pomocy i integracji społecznej

CEL OPERACYJNY 1. Rozwój systemu usług społecznych i aktywnych form pomocy w środowisku lokalnym, w tym wsparcie w tworzeniu i organizacji centrów usług społecznych

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Doradztwo w tworzeniu i organizacji centrów usług społecznych
- Doradztwo w opracowaniu lokalnych planów rozwoju usług społecznych
- Wspieranie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z sektorem pozarządowym i podmiotami ekonomii społecznej
- Rozwój aktywnych form pomocy (projekty socjalne, organizacja społeczności lokalnej, innowacyjne rozwiązania w pomocy społecznej aktywizujące społeczność lokalną)
- Rozwój form samopomocy i idei wolontariatu na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy – 2030 r.	Źródło weryfikacji wskaźnika
Liczba centrów usług społecznych	9	30	sprawozdawczość gmin/ośrodków pomocy społecznej
Liczba gmin i powiatów, w których opracowano lokalny plan rozwoju usług społecznych /plan deinstytucjonalizacji usług społecznych (LPDI/LPRUS)	26	110	Sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba organizacji pozarządowych, z którymi współpracują ośrodki pomocy społecznej	645	700	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej
Liczba podmiotów ekonomii społecznej, z którymi współpracują ośrodki pomocy społecznej	Brak	Wskaźnik zostanie określony po pierwszym monitoringu	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej
Liczba projektów aktywizujących społeczności lokalne	195	220	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy – 2030 r.	Źródło weryfikacji wskaźnika
(w tym projekty socjalne i innowacje społeczne)			i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Odsetek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w stosunku do liczby ludności województwa	4,4%	4,0%	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa	17 589	16 000	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	56,4%	45%	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Liczba osób korzystających z programu dożywiania (w tym dzieci)	16 195 (w tym dzieci 14 927 dzieci)	14 000 (w tym dzieci 12 000)	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych)	4 946 (w tym specjalistycznych: 119)	6 000 (w tym specjalistycznych: 300)	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Liczba grup samopomocowych utworzonych w celu wsparcia działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej w społecznościach lokalnych	46	60	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba wolontariuszy w OPS i PCPR zaangażowanych w działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej w społecznościach lokalnych	535	600	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

CEL OPERACYJNY 2. Przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Wspieranie rozwoju idei mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego, w tym dla osób wychodzących z kryzysu bezdomności (uwzględniając model „Housing First”)
- Wspieranie funkcjonowania placówek udzielających schronienia osobom bezdomnym, w tym placówek wsparcia dziennego (punkty wydawania posiłków, odzieży, łaźnie, ogrzewalnie itp.)
- Promowanie i wspieranie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz osób bezdomnych
- Wspieranie realizacji programów wychodzenia z bezdomności
- Wspieranie rozwoju poradnictwa obywatelskiego, prawnego, psychologicznego i zawodowego dla osób w kryzysie bezdomności
- Promocja kampanii na rzecz jesienno – zimowego zabezpieczenia osób bezdomnych
- Rozwój streetworkingu jako aktywnej formy pracy z osobą w kryzysie bezdomności

<i>Wskaźnik</i>	<i>Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)</i>	<i>Wskaźnik docelowy – 2030 r.</i>	<i>Źródło weryfikacji wskaźnika</i>
Liczba mieszkań wspomaganych i treningowych ogółem	105	120	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdawczość gmin/ośrodków pomocy społecznej
Liczba mieszkań wspomaganych i treningowych dla osób wychodzących z kryzysu bezdomności	9	15	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej/organizacje pozarządowe działające na rzecz osób bezdomnych
Kwota środków samorządu województwa przeznaczona na wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych oraz z zaburzeniami psychicznymi w otwartym konkursie ofert z zakresu pomocy społecznej ogłaszanych przez ROPS w Lublinie	150 000	180 000	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy – 2030 r.	Źródło weryfikacji wskaźnika
Liczba osób bezdomnych objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności	272	300	Dane placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym
Liczba osób bezdomnych, które skorzystały z poradnictwa obywatelskiego, prawnego, psychologicznego i zawodowego	490	520	Placówki działające na rzecz wsparcia osób bezdomnych
Liczba osób bezdomnych, które się usamodzielniały	22	30	Dane placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym /Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób bezdomnych
Liczba kampanii na rzecz jesienno – zimowego zabezpieczenia osób bezdomnych	103	110	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej
Liczba streetworkerów pracujących na rzecz osób bezdomnych	2	5	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej/ Sprawozdawczość ośrodków pomocy społecznej

CEL OPERACYJNY 3. Wzmocnienie integracji cudzoziemców ze społecznościami lokalnymi

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Promowanie działań służących integracji cudzoziemców ze społecznościami lokalnymi

<i>Wskaźnik</i>	<i>Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)</i>	<i>Wskaźnik docelowy – 2030 r.</i>	<i>Źródło weryfikacji wskaźnika</i>
Liczba działań/akcji na rzecz integracji cudzoziemców ze społecznościami lokalnymi	90	100	Sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba cudzoziemców realizujących indywidualny program integracji	108	120	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Cel operacyjny 4. Wzmocnienie kadr systemu pomocy społecznej

Kierunki działań:

- Promowanie pozytywnego wizerunku instytucji pomocy społecznej i pracowników socjalnych
- Promowanie dobrych praktyk w zakresie środowiskowej pracy socjalnej oraz nowych rozwiązań w zakresie pracy na rzecz społeczności lokalnych
- Kształcenie obecnych i przyszłych pracowników centrów usług społecznych w zakresie: organizacji usług społecznych, koordynowania indywidualnych planów usług społecznych i organizowania społeczności lokalnej
- Organizowanie różnorodnych form kształcenia podnoszących kwalifikacje pracowników pomocy i integracji społecznej (w tym studia, szkolenia, kursy, warsztaty, wizyty studyjne, specjalizacja zawodowa z zakresu pracy socjalnej I i II stopnia)
- Organizowanie superwizji pracy socjalnej
- Inicjowanie działań zmierzających do wzrostu liczby zatrudnionych pracowników w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy (stan na 2024 r. lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy – 2030 r.	Źródło weryfikacji wskaźnika
Liczba działań (akcji medialnych, dobrych praktyk, wydarzeń, konferencji itp.) promujących pozytywny wizerunek pomocy społecznej	409	420 (rocznie)	dane własne ROPS w Lublinie, sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i integracji społeczno-zawodowej, którzy wzięli udział w różnorodnych formach kształcenia podnoszących kwalifikacje zawodowe (studia, szkolenia, kursy, warsztaty i inne)	2 596	2 800	sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i integracji społeczno-zawodowej społecznej objętych superwizją	181	220	dane własne ROPS w Lublinie, sprawozdawczość własna ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie
Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	7 356	7 500	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych (procentowy udział pracowników socjalnych spełniających wymogi wykształcenia w ogóle pracowników socjalnych)	46,52%	50%	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
Liczba ośrodków pomocy społecznej spełniających wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych ustalony zapisem art. 110 ustawy o pomocy społecznej	169	213	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

5. Monitorowanie założeń Programu oraz źródła finansowania

Program będzie monitorowany co dwa lata w zakresie realizacji przyjętych wskaźników. W przypadku konieczności wprowadzenia zmian będzie podlegał aktualizacjom. Za monitoring programu będzie odpowiedzialny Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie. Monitorowanie Programu będzie odbywało się na podstawie danych zbieranych m.in. z gmin, powiatów, organizacji pozarządowych, Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Statystycznego, sprawozdawczości Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Przewidywane źródła finansowania: budżet państwa, budżet samorządu województwa lubelskiego, budżety samorządów powiatów i gmin, środki niepubliczne – np. środki własne organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz integracji społecznej, fundusze Unii Europejskiej.

6. Spis wykresów, tabel i map

Wykres 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2014-2024 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)	8
Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych)	9
Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według wieku osób (% osób w gospodarstwach domowych)	9
Wykres 4. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)	10
Wykres 5. Zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)	11
Wykres 6. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie lubelskim na koniec grudnia w latach 2014-2024	13
Wykres 7. Stopa bezrobocia w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2014 – 2024 (w %).....	13
Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego na koniec grudnia 2024 r. (w %).....	14
Wykres 9. Procentowy udział ludności powyżej 60 roku życia w ogóle mieszkańców poszczególnych powiatów województwa lubelskiego w 2024 r.	19
Tabela 1. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014-2024.....	15
Tabela 2. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2015-2024.....	16
Tabela 3. Wskaźniki zasięgu ubóstwa według typów gospodarstw domowych w latach 2023-2024	17
Tabela 4. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych wg obecności osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2024 roku.....	21
Tabela 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2019 – 2024.....	27
Tabela 6. Powody udzielania pomocy i wsparcia rodzinom w 2024 r.	29
Tabela 7. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w 2024 roku	30